

O'ZBEKISTONDA BOLALAR XOR MADANIYATINING SHAKILLANISHIDA SHERMAT YORMATOVNING O'RNI

Raxmanov Asatilla Izzatilla o'g'li

O'zbekiston davlat konservatoriyasi Magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqola Bugungi kunda o'zbek xalqining milliy o'zligini anglash jarayoni jadallashishi munosabati bilan yosh avlodni ma'naviy-axloqiy tarbiyasining o'rni va ahamiyati va jamiyatda ma'naviy va madaniy qadriyatlarining mustahkamlanishi, yosh avlodni milliy merosga, tarixiy an'analarga hurmat, Vatanga muhabbat, mustaqillik g'oyalariga sadoqatlilik ruhida tarbiyalash hamda yoshlarga O'zbek xor san'ati madaniyati shakllanishi hususida ma'lumot taqdim etishdan iborat.

Tayanch so'zlar: Tarixiy an'analar, Ustoz va murabbiy, O'zbek xor san'ati, yosh avlod, xor jamoalari, Xor ijrochiligi, O'zbekiston musiqa madaniyati.

O'zbekiston bolalar xor madaniyati rivojiga, bu sohada erishilgan yutuqlarga ajoyib musiqachi, bolalar xor san'ati faol targ'ibotchisi, O'zbekiston xalq artisti, “Sog'lom avlod uchun” ordeni sohibi, O'zbekiston teleradiokompaniyasining “Bulbulcha” bolalar xori badiiy rahbari va bosh dirijori Sh.Yormatovning qo'shgan xissasi nihoyatda beqiyosdir. Xor ijrochiligi musiqa darsining asosi sifatida bevosita o'quvchilarning faol ishtiroki bilan amalga oshirishi bilan ham uziga hosdir. Kuylash jarayoni murakkab psixologik-fiziologik holatlarda kechadi. Xor jamoalarning badiiy dasturlari, rang-barang bo'lib, Ye.Shvarts, Sh.Yormatov, N.Norxodjeyev, A.Varelas, A.Mansurov, D.Omonullayeva va boshqa kompozitorlar asarlarini qamrab olgan. Xor rahbarlari qo'shiq tanloviga tayyorlanish jarayonida bolalar bilan katta ijodiy va tarbiyaviy ishlarni bajarishmoqda.

Bunda o'quvchilar oliy nerv faoliyati tezlashadi. Miyaning ostki ijobiy zavq-shavq, markazlari ishga tushadi. Bolalarda yuksak bir badiiy ko'tarinkilik kayfiyati paydo

bo'ladi. Qo'shilishlardan tarbiyaviy foydalanish har bir sinf o'quvchilarining yoshi va musiqaviy qobiliyati va ovoz imkoniyatini hisobga olgan holda mavzusi va tavoifi jihatidan turlicha bo'lgan asarlarni tanlash tavsiya qilinadi. O'rganish uchun mo'ljallangan qo'shiqlar repertuaridan Ona-vatanga, uning tabiati, jonvorlari, xalqimiz hayoti bilan bog'langan turli bayramlar, fasllarga, ahloq-odob mavzusiga keng o'rin berilishi kerak.³⁸

Respublika madaniy hayotida “Bizning kelajagimiz” bolalar ijodiy festivali ham yorqin iz qoldirgan. U “Yorqin yulduzchalar” jamg'armasi, Uspenskiy nomidagi musiqa maktabi va “Festival” interklubi tomonidan 2002- yilda tashkil etilgan. Festival dasturida bolalar badiiy ijod ko'rgazmasi hamda bolalar ijodiy jumladan, xor jamoalari qatnashgan.

Respublika bolalar xor san'atidagi ko'pgina ijodiy tashabbuslar uning nomi bilan bog'liqdir. U doimo xor madaniyati rivojlanishidagi yangi yo'llarni izlab topmoqda. Sh.Yormatovning tolmas tashkilotchilik faoliyati, undagi ishtiyoq, bolalarga bo'lgan muhabbat, yuqori darajadagi kasbiy mahorat qisqa muddat ichida unga xoming ijrochilik saviyasini yanada yuqori bosqichga olib chiqish imkonini berdi. O'zining ijodiy yo'lini topib olgan ushbu xor jamoasi respublika va chet el ko'rik-tanlovlari qatnashchi va sovrindor bo'ldi, shuningdek, davlatimizda o'tkaziladigan barcha bayram tadbirlarida faol ishtirok etib kelmoqda.

Finlyandiya, Bolgariya xor jamoalarining festival - tanlovlarda, bir necha marta Estoniyadagi qo'shiq bayramlarida qatnashgan. 1970-yilda xor “Boychechak” xor studiyasiga aylanib, “Resplikaning namunali bolalar xor jamoasi” unvoniga sazovor bo'lgan. O'zbek kompozitorlarining bolalar xor musiqasi sohasidagi faol ijodi, turli ko'rik-tanlovlar, festival, qo'shiq bayramlarining o'tkazilishi sababli 1970-yilda O'zbekiston Davlat teleradioqo'mitasi qoshida Sh.Yormatov boshchiligida bolalar xor jamoasi tashkil qilindi. Bugungi kunga kelib bu jamoa - Respublikamizda eng mashhur O'zbekiston teleradiokompaniyasining “Bulbulcha” bolalar xoriga aylandi. Hozirda jamoa tarkibida 600 ga yaqin bolalar bor. Sh.Yormatov xor jamoasining repertuariga katta ahamiyat beradi va uning asosiy vazifasi deb bolalar

qo'shiqlarining targ'ibotini tushunadi. Uning o'zi, iste'dodli kompozitor sifatida, turli janrlardagi 100 ga yaqin qo'shiq (“Sumalak”, “G'ildiragim”, “Mehnat qo'shig'i”), a kapella asarlari (“Yalpiz”, “Maysa”, “Boychechak”, “Qor yog'ar” va boshqa)larni yaratdi. Qo'shiq mavzulari bolalarga yaqin va tushunarli bo'lib, ularning mazmuni ma'nodorligi, musiqasi va ohangdorligi, ta'sirchanligi bilan ajralib turadi. Jamoa repertuaridan o'zbek kompozitorlarining asarlari bilan birga doimo chet el mumtoz xor asarlari o'rin olib, bolalarning jahon madaniyatiga bo'lgan hurmatini oshirmoqda.

O'zteleradio bolalar xor jamoasi 1981-yili Moskvadagi Rossiyada xizmat ko'rsatgan artist G.Struve raisligida bo'lib o'tgan “Kamerton” (kompozitorlar va bolalar-o'smirlar xor jamoalari dirijorlari) klubining ikkinchi yig'ilishiga tashrif buyurdi. “Bolalar xori va xalq musiqa an'analari” mavzusidagi bahs-munozara O'zbekiston davlat teleradio xor jamoasining ijodiga bag'ishlandi, tinglovchilar va xorni katta qiziqish bilan kutib oldilar va qizg'in qo'llab quvvatladilar. Bu konsertda, xor jamoasining yuksak ijrochilik mahorati, kuylash uslubining sofliqi, yorqinligi va ifodaviyligi, ajoyib ma'nodorligidan ta'sirlangan G.Struve, xor jamoasini “Bulbulcha” deb nomlashni taklif etdi.

“Bulbulcha”ning Yugoslaviyadagi xalqaro bolalar qo'shig'i tanloviga tashrifi nihoyatda samarali bo'ldi: xor qatnashchilari N.Mirzayeva va B.Shokirovlar laureat unvoniga hamda “Oltin bulbulcha” sovriniga ega bo'lishdi. Turkiya va Omsk shaharlarida 1991-yil o'tkazilgan Xalqaro xor musiqa festivallarida xor chiqishlari katta muvaffaqiyat bilan o'tdi, o'sha paytda mashhur rus dirijori G.Sokolov “Bulbulcha” xorini “Sharq durdonasi” deb unga yuksak baho berdi. Sh.Yormatovning “Qo'shig'im - jon qo'shig'im”, “Birgalikda kuylaymiz” mualliflik teledasturlari alohida ahamiyat kasb etadi. “Sevinch” S.Rustamova, “Tantana” Z.Ziyomammedovalar, “Sarbon” F.Saidov, “Bunyod” V.Qo'ldoshev, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist I.Farmonov, “Nihol” mukofoti sovrindori D.Rahimova, Sevara Nazarxon, M.Saidmuradov kabi mashhur estrada qo'shiqchilari ham “Bulbulcha” xorida tarbiya olgan

Shuni ta'kidlash lozimki, Sh.Yormatov boshchilik qilayotgan jamoada ishtirok etgan yuzlab, minglab bolalar, hayotga musiqa jihatdan savodli va ma'naviy yetuk.

insonlar sifatida kirib borib, bir umr san’atga hurmat va muhabbat tuyg’ularini saqlab qolmoqdalar.

Bolalar xor ijrochiligining yangi shakli bo’lgan “Bulbulcha” kabi xorlarning faoliyati O’zbekiston ommaviy musiqiy tarbiyasiga juda kata ta’sir ko’rsatdi, buning natijasida, 1980-90-yillarda respublikadagi xor studiyalari bilan musiqa va umumta’lim maktablari orasidagi xamkorlikning yangi shakillari paydo bo’ldi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- ¹Shafolat Rahmatullo Termiziy. Boshlang’ich musiqa ta’limi. Termiz-2001. 25-bet
N.A.Bahritdinaova. “O’zbekiston bolalar xor madaniyati”. Toshkent. 2002.44-60-bet.
B.V.Shamahmudova. “Xor lug’ati”. Toshkent,2009.
R.G'.Qodirov."Boshlang'ich sinflarda ko'povozli kuylash" Toshkent. 1997. 5-12 bet

